

INTERJÚ AZ EMLÉKEZŐ MACSKAKÖVEKRŐL

dr. Spira Veronikával

A Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány kurátorával

A kérdéseket feltette: Varga Stella
Megjelent riport formájában:
Köznevelés 2009. június 19. 26-27.o.

- *Úgy látom, hogy eddig nem csak a leginnovatívabbnak tartott iskolák vettek részt a programban. Várható-e, hogy tovább bővül az iskolák köre? Mennyire nyitottak a programra a tanárok?*
- A Közalapítvány honlapját rendszeresen figyelik az iskolák, mivel az elmúlt közel két évtizedben megszokták, hogy sokféle pályázatra van nálunk lehetőség. Az iskolák igazgatói is szorgalmazzák, hogy tanáraik minél több külső forrást vonjanak be az oktatás korszerűsítését szolgáló programokba, akár eszközök beszerzéséről, akár a tartalom, a módszerek modernizálásáról van szó. **A közalapítvány egész Budapest számára nyitott, fenntartótól függetlenül, az óvodáktól az általános iskolákon át a középiskoláig és a kollégiumokig** mindenféle oktatási intézmény számára nyújtunk pályázati lehetőségeket. Így a pályázók köre is igen változatos: a szakközépiskolák épp olyan élénken figyelik a felkínált lehetőségeket, mint a gimnáziumok, az alapítványi és egyházi iskolák épp úgy, mint az önkormányzatiak. *Az Emlékezés kultúrája* pályázaton is tapasztalható ez a sokféleség.

Ami a pályázók számát illeti, az egész tanévre szóló, folyamatos pedagógiai és kutatómunkát kívánó pályázatokon, mint amilyen *az Emlékezés kultúrája*, évente 8-12 iskolai csoport az ideális szám, ha komolyan vesszük a szakmai szempontokat. Az egyszeri eszközpályázatokra, mint mondjuk a könyvtárfejlesztés, persze több százan jelentkeznek. Az Emlékezés kultúrája azonban olyan projekt, amelyben **a pályázató állandó kontaktusban van a résztvevőkkel egy éven keresztül**, hogy a pályázat céljából kitűzött szakmai fejlődés meg tudjon valósulni mind a tanárok, mind a diákok munkájában. **A kuratórium képzéseket finanszíroz neves kutatók, szakértők részvételével, ahol a pályázók megismerkedhetnek a levéltári, a helytörténeti kutatás, az oral history, az interjúkészítés, a projektoktatás módszertanával, az adott korszak történelmével és főbb forrásaival, szakirodalmával.** Emellett évente két-három alkalommal olyan fórumokat, **rendezvényeket** szervezünk, ahol a **pályázóknak be kell számolniuk az eredményeikről, a nehézségeikről, és ahol megvitathatják egymással és a szakértőkkel a további teendőiket.** Emellett állandó **monitoring** is folyik. A közalapítvány által felkért szakemberek a pályázat futamideje alatt minden csoportot legalább 2-3 alkalommal meglátogatnak, beszélgetnek a diákokkal, a projektvezető tanárral, az iskola igazgatójával, ellenőrzik a csoportok tevékenységének írásos dokumentációját, **jelentést készítenek a kuratórium számára a tapasztalataikról.**

Az igényes *pályázatói* munka (ami Magyarországon igen ritka), csak átlátható pályázói körrel lehetséges, és a közalapítvány célja éppen az, hogy hozzásegítse a résztvevőket a valóban **korszerű, az élet több területén is hasznosítható kompetenciák elsajátításához.**

Emellett gondoljuk meg, hogy 8-10 iskola közel száz diákja (csoportonként 8-12 taggal) elég nagy szám, ha **a tevékenységük hatókörét** is figyelembe vesszük. A pályázat részeként kötelezően elkészítendő kiállítás az egész diákságot megszólítja, a honlapon pedig az iskola teljes kapcsolatrendszere, a fenntartó, az iskolahasználók: szülők, nagyszülők, a leendő diákok és rokonaik, az adott településrész lakói is megismerhetik a kutatások eredményeit. **A macskakő-projekt két éve alatt több mint negyven ház lakóit mozgatta meg, valamint az áldozatok leszármazottait, az utcai járó-kelőket és a médián keresztül még sok-sok embert város- és országszerte.**

- *Ezt a programot nem csak a diákok miatt, hanem az egyre elutasítóbbá váló felnőtt társadalom miatt is fontosnak tartom. Mit szólnak a házak lakói, ahol elhelyezik az emlékező macskaköveket? Találkoztak-e a diákok olyan lakóval, aki hozzá tudott tenni valamit a múlt, az érintett személy megismeréséhez?*
- A diákok már hetekkel a kötetételek előtt értesítik az érintett házak lakóit, meghívják őket az ünnepekre. Volt olyan eset, amikor egy nyolcvanéves néni spontán módon kapcsolódott be a megemlékezésbe, és **elmesélte az emlékeit az elhurcoltacról.** Voltak olyan lakók is, akik megígérték, hogy gondoskodni fognak arról, hogy a táblácska mindig tiszta és fényes legyen. (Bár a rézlap nem igényel gondozást). Legtöbbször büszkéek arra, hogy az ő házuk nevezetes valamiről, hogy az ő házuk előtt érdekes látnivaló akad. **Egyszer találkoztunk csak félreértéssel.** Egy lakó azt hitte, hogy az emlékező macskakő azt jelenti, hogy abban a házban antiszemita laknak, akik hagyták elhurcolni az áldozatokat. Szerencsére a félreértést sikerült eloszlatni. Leggyakoribb azonban az, hogy az embereket érdekli, milyen ünnepség zajlik az utcájukban, rácsodálkoznak a megemlékezés e különös formájára, a szépen csillogó réztáblára, ami minden hűhó nélkül a lábuk előtt hever.

Dr. Spira Veronika
A közalapítvány kurátora

Emlékező macskakövek

Újabb 36 macskakő, vagy ahogy a német eredeti magyar fordítása mondja: *botlókő* emlékezeti majd a járőkelőket a holokauszt áldozataira Budapesten. Ezek a II., VI., VII., VIII. és XIV. kerület egykori lakóinak állítanak emléket. Az emlékező macskakövek az Európát behálózó emlékmű részei, amelynek kidolgozója és megalkotója *Gunter Demnig* kölni művész, aki 1993 óta készíti és helyezi el ezeket az emlékköveket. A művész a személytelen emlékművek helyett olyan emlékhelyeket hoz létre, ahol minden egyes áldozat a maga egyediségében, névvel, lakhelyével, sorsával van jelen, és amely teret enged a civil társadalom személyiségközeli emlékezés-kultúrájának. Eddig 280 városban több mint 13 ezer követ illesztett a házak elé, Berlinben 1400-at, Hamburgban 1800-at. Magyarországon először 2007-ben helyezték el emlékező macskakövet, a Ráday utcában, és összesen 50-et például Szombathelyen, Zalaegerszegen, Balatonfüreden, Kiszárdán, Nagykőrösön, Kiskunhalason, Szegeden, Makón és Mátészalkán. A *Fővárosi Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány* ezt a kezdeményezést folytatja, és a projektet egy szélesebb kontextusba helyezve indította el *Az Emlékezés Kultúrája* pályázatsorozatot. A program célja, hogy a diákok önálló kutatómunkát végezzenek, személyes tapasztalatokat szerezzenek a magyar történelem XX. századi eseményeiről. A pályázatok kapcsolódnak a diákok közvetlen környezetéhez, lakóhelyükhöz, iskolájukhoz, így a történelem olyan tényeivel ismerkedhetnek meg, amelyek azokon az utcákon, házakban történtek, ahol mindennapjaikat élik. A történelem kilép a tankönyvek világából, és átélhetőbbé teszi az ünnepek valódi tartalmát. A diákoknak olyan áldozatok adatait kell összegyűjteniük, akik iskolájuk vagy lakóhelyük közelében éltek. Nevük, születési, halálozási dátumuk és haláluk körülménye egy-egy emlékező rézlapocskára kerül fel, amelyet, macskakőre helyezve, az áldozat utolsó lakhelye előtti aszfaltba tesznek.

A pályázaton 11–13. évfolyamon tanuló diákok és tanáraik vehetnek részt. Az elmúlt két tanévben több mint nyolcvan diák dolgozott a projekten városszerte. A program szakmai felügyeletét, a tanárok és a diákok felkészítését, eredményeik hitelességének felülvizsgálatát *Karsai László* történész végezte. A projektmanitás és -tanulás módszertanával, az interjúkészítés technikájával *Pécsi Katalin*, a Holokauszt Emlékközpont oktatási igazgatója és munkatársai ismertették meg a pályázókat. A diákok levéltárakban, régi lakcím-

nyilvántartókban kutattak, felkerestek túlélő rokonokat, ismerősöket, majd munkájuk eredményét egy gála keretében bemutatták. A szélesebb közönség az iskolák honlapján megismerkedhet ezekkel az anyagokkal.

Minden egyes követ kisebb ünnepség keretében raktak le, ahol ismertették az áldozat életét, halálának körülményeit. Meghívták a házak lakóit, a még élő rokonokat. Az emlékező macskakövekre egy-egy szál virágot helyeztek. 2008-ban 36 követ raktak le az V., VI., VII., VIII., XI., XIII., XIV. és XXII. kerületben.

Spira Veronika kurátort, a program felolását az eddigi tapasztalatokról kérdeztük.

– *Úgy látom, hogy eddig nem csak a leginnovatívabbnak tartott iskolák vettek részt a programban. Várható-e, hogy tovább bővül az iskolák köre? Mennyire nyitottak a programra a tanárok?*

– A Közalapítvány honlapját rendszeresen figyelik az iskolák, mivel az elmúlt közel két évtizedben megszokták, hogy sokféle pályázatra van nálunk lehetőség. Az iskolák igazgatói is szorgalmazzák, hogy tanáraik minél több külső forrást vonjanak be az oktatás korszerűsítését szolgáló programokba, akár eszközök beszerzéséről, akár a tartalom, a módszerek modernizálásáról van szó. A Közalapítvány egész Budapest számára nyitott, fenntartótól függetlenül, az óvodáktól az általános iskolákon át a középiskoláig és a kollégiumokig mindenféle oktatási intézmény számára nyújtunk pályázati lehetőségeket. Így a pályázók köre is igen változatos: a szakközépiskolák éppolyan élénken figyelik a felkínált lehetőségeket, mint a gimnáziumok, az alapítványi és egyházi iskolák éppoly, mint az önkormányzatiak. Az Emlékezés Kultúrája pályázaton is tapasztalható ez a sokféleség.

Ami a pályázók számát illeti, az egész tanévre szóló, folyamatos pedagógiai és kutatómunkát kívánó pályázatokon, mint amilyen Az Emlékezés Kultúrája, évente 8–12 iskolai csoport az ideális szám, ha komolyan vesszük a szakmai szempontokat. Az egyszeri eszközpályázatokra, mint mondjuk a könyvtárfejlesztés, persze több százan jelentkeznek. Az Emlékezés Kultúrája azonban olyan projekt, amelyben a pályázatók állandó kontaktusban van a résztvevőkkel egy éven keresztül, hogy a pályázat céljálul kitűzött szakmai fejlődés meg tudjon

valósulni mind a tanárok, mind a diákok munkájában. A kuratórium képzéseket finanszíroz neves kutatók, szakértők részvételével, ahol a pályázók megismerkedhetnek a levéltári, a helytörténeti kutatás, az oral history, az interjúkészítés, a projektoktatás módszertanával, az adott korszak történelmével és főbb forrásaival, szakirodalmával. Emellett évente kétféle alkalommal olyan fórumokat, rendezvényeket szervezünk, ahol a pályázóknak be kell számolniuk az eredményeikről, a nehézségeikről, és ahol megvitathatják egymással és a szakértőkkel a további teendőiket. Emellett állandó monitoring is folyik. A Közalapítvány által felkért szakemberek a pályázat futamideje alatt minden csoportot legalább 2–3 alkalommal meglátogatnak, beszélgetnek a diákokkal, a projektvezető tanárral, az iskola igazgatójával, ellenőrzik a csoportok tevékenységének írásos dokumentációját, jelentést készítenek a kuratórium számára a tapasztalataikról.

Az igényes pályázatói munka (ami Magyarországon igen ritka) csak átlátható pályázói körrel lehetséges, és a Közalapítvány célja éppen az, hogy hozzásegítse a résztvevőket a valóban korszerű, az élet több területén is hasznosítható kompetenciák elsajátításához.

Emellett gondolok meg, hogy 8–10 iskola közel száz diákja (csoportonként 8–12 taggal) elég nagy szám, ha a tevékenységük hatókörét is figyelembe vesszük. A pályázat részeként kötelezően elkészítendő kiállítás az egész diákságot megszólítja, a honlapon pedig az iskola teljes kapcsolatrendszere, a fenntartó, az iskolahasználók: szülők, nagyszülők, a leendő diákok és rokonai, az adott településrészt lakói is megismerhetik a kutatók eredményeit. A macskakő-projekt két éve